

ΠΟΛ ΟΣΤΕΡ Το τέρας που τρώει την ουρά του

Στο 14ο μυθιστόρημά του ο αμερικανός συγγραφέας πραγματεύεται ξανά τις προϋποθέσεις παραγωγής ενός μυθιστορήματος. Εντέλει το μυθιστόρημα καταβροχθίζει προγραμματικά τον εαυτό του

Από την πρώτη σελίδα του βιβλίου ο Πολ Οστερ δημιουργεί προσδοκίες εξεζητημένης διακειμενικότητας καθώς μας εισαγάγει στο έργο του προβληματικού ποιητή του 12ου αιώνα Μπερτράν ντε Μπορν, ο οποίος εμφανίζεται στην Κόλαση του Δάντη να κρατά στα χέρια το κομμένο κεφάλι του. Συμβαίνει ο Ντε Μπορν να έχει δανείσει το όνομά του σε ένα εκ των κεντρικών ηρώων του βιβλίου (χωρίς το ντε). Υπήρξε βίαιος ποιητής, γοητευμένος από τις αρετές του πολέμου, ενώ και το σύγχρονό του ομώνυμο διαθέτει τέτοια στοιχεία. Μην παραπλανηθείτε όμως και αναζητήσετε κάποια σύνδεση με όσα ακολουθούν – για τον Οστερ πρόκειται, και η αναφορά αυτή θα μείνει εκκρεμής, όπως και πλείστες άλλες λογοτεχνικές παρεκβάσεις που δεν έχουν σχέση με τον κορμό της αφήγησης, όπως αυτή στον ποιητή του 3ου π.Χ. αιώνα Λυκόφρονα. Καθώς δεν υφίσταται ούτε αλήθεια ούτε αφηγηματικοί κανόνες ούτε λόγος να αφηγηθεί κανείς και καθώς, παρά ταύτα, ο Οστερ επιμένει να αφηγηθεί με φαινομενική καθαρότητα και πρεμία μια ιστορία, η διακειμενικότητα έχει επιτελέσει το έργο της. Εχουμε μπροστά μας την ειρωνική αποθέωση του μεταμοντερνισμού.

Γράφει
ο Μιχάλης
Μοδινός

Ο Οστερ, μετά την *Τριλογία της Νέας Υόρκης*, επιμένει να ανασκάπτει το ίδιο θέμα ξανά και ξανά προς τέρψιν των πολυπληθών φίλων του. Στο πρώτο μέρος, ένας εικοσάχρονος φοιτητής Φιλολογίας, παθιασμένος με τη μεσαιωνική ποίηση, ο Ανταμ Γουόκερ, ενθουσιάζεται: συναντά το 1967 σε ένα νεοϋορκέζικο πάρτι ένα ζευγάρι Γάλλων. Πρόκειται για έναν επισκέπτη καθηγητή Διεθνών Σχέσεων στο Κολούμπια (τον συνώνυμο του Μπορν που λέγαμε πιο πάνω) και τη σικάτη, μυστηριώδη ερωμένη του. Παραδόξως το ζευγάρι δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον νεαρό, τον καλεί σε δείπνο, ο Μπορν του προτείνει να τον χρηματοδοτήσει πλουσιοπάροχα για να εκδώσει ένα λογοτεχνικό περιοδικό, τον ωθεί στην αγκαλιά της ερωμένης του, ενώ ο ίδιος αναχωρεί εσπευσμένα για το Παρίσι και όταν επιστρέφει στη Νέα Υόρκη την πετάει στον δρόμο ως τσούλα που τον πρόδωσε. Παρ' όλα αυτά, το πρότζεκτ με το περιοδικό προχωρεί και τη βραδιά της επικύρωσης της συμφωνίας ο Μπορν μαχαιρώνει ένα νεαρό Μαύρο που επιχειρεί να τους ληστέψει και αντί να καλέσει ασθενοφόρο τον αποτελειώνει. Ο νεαρός μας ήρωας έχει τύψεις, θα τον καταγγείλει, θα επιχειρήσει να τον διαβάλει αργότερα στο Παρίσι με απλοϊκές μεθόδους και εντέλει θα απελαθεί.

Στο β' μέρος, σαράντα χρόνια αργότερα, μαθαίνουμε ότι το α' μέρος ήταν αφήγηση υπό μορφήν επιστολής από τον ετοιμοθάνατο Γουόκερ σε παλιό συμφοιτητή του και νυν συγγραφέα, του οποίου το όνομα είναι άλλο από το αναφερόμενο: Η συνέχεια επιτρέπει και άλλες αλλαγές αφηγητή, μορφή αφήγησης (πρωτοπρόσωπη - δευτεροπρόσωπη - τριτοπρόσωπη) με τετριμμένες αναφορές περί του τρίτου προσώπου ως εξυπηρετούντος την απόσταση του αφηγητή από τον ήρωα, για να μάθουμε εν παρόδω ότι ο Γουόκερ είχε συνάψει στα νιάτα του ερωτική σχέση με την εκπάλου καλλονής αδελφή του, κάτι που η ίδια θα αρνηθεί μετ' επιτάσεως στο τέταρτο μέρος. Μα-

Η πρώτη μεγάλη επιτυχία του 66χρονου σήμερα Πολ Οστερ (εδώ φωτογραφισμένος δίπλα στο γλυπτό του Εδουάρδο Ουρκούλο στο Οβιέδο της Ισπανίας) ήρθε με τη «Γυάλινη πόλη» το 1979, βιβλίο που είχε απορριφθεί από πάρα πολλούς εκδότες προτού κυκλοφορήσει σε μικρό εκδοτικό οίκο της Καλιφόρνιας. Σταθερό μοτίβο του συγγραφέα είναι η χρήση επιφανειακά αστυνομικών ιστοριών προκειμένου να διερευνήσει θέματα ταυτότητας αλλά και τον ρόλο του τυχαίου στη ζωή

Διαβάλλει εντέχνως τη γραφή

Τώρα που γράφω μου φαίνεται ότι περιγράφω κάποιο κόμικς και ότι ο Οστερ με ξεγέλασε. Κίνητρα, αίτια και αποτελέσματα έχουν καταργηθεί πλήρως, πλοκή δεν υφίσταται, οι παρένθετες ιστορίες δεν συνδέονται με τα υπόλοιπα.

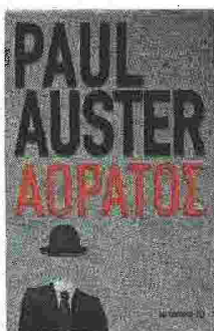
Ο κόσμος μοιάζει αποσπασματικός, ο ορθός λόγος έχει προδοθεί, η ανθρώπινη ιστορία κείται στο έδαφος κομμάτια και θρύψαλα. Αλλά προφανώς δεν μπορεί να συμβαίνει κάτι τέτοιο. Ο Οστερ διαβάλλει εντέχνως τη γραφή, υπονομεύει την ικανότητά μας να πλάθουμε αληθοφανείς ιστορίες, αφηγείται γεγονότα άσχετα και ασύνδετα, αλλάζει αφηγητή και οπτική γωνία και όλα αυτά με μια υπνωτική, παλιμοδοτική γραφή, που διεκδικεί ταυτόχρονα συγχρονία και διαχρονικότητα.

Η διάχυτη πολιτική ορθότητα και ένα αίτημα ρομαντικής αποκατάστασης της ηθικής τάξης μάς κάνουν να ψυλλιαστούμε ότι ο συγγραφέας δεν είναι τόσο απελπισμένος όπως θέλει να πιστέψουμε και ότι κάποια τάξη πρέπει να βασιλεύει κάπου σ' αυτό τον κόσμο. Αλλωστε, οι διάσπαρτες φιλολογικές παρεκβάσεις πείθουν εξαρχής ότι οι προθέσεις του Οστερ παραμένουν σοβαρές. Σίγουρα έτσι πρέπει να είναι αν θέλεις να είσαι κάτι σαν σύγχρονος Μπόρχες.

Για τον προβληματικό ποιητή μη με ρωτήσετε ούτε για τον Λυκόφρονα. Αστείακία ήταν. Αν τους είχε αναφέρει Έλληνας συγγραφέας θα τον κατηγορούσαμε πάντως για επιδειξιμανία και αναμία παρεμπόδιση της απρόσκοπτης ανάγνωσης.

θαίνουμε ακόμη για τις λογοτεχνικές τους προτιμήσεις, για τις ημέρες του Γουόκερ στο Παρίσι και ότι έγινε στη συνέχεια δικηγόρος για να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε ακλήρους. Δεν προφταίνει να ολοκληρώσει το πιθανώς μελλοντικό μυθιστόρημά του καθώς πεθαίνει, αλλά ζητά από τον συγγραφέα να το κάνει. Οπότε μαθαίνουμε ότι πρόσωπα, ονόματα και τοπωνύμια τα έχει αλλάξει ο συγγραφέας για να προστατεύσει την υστεροφημία του Γουόκερ. Επιπλέον η ίδια η αξιοπιστία του νεκρού έχει κλονισθεί πλήρως – π.χ., η εμμονή του με την ιστορία του φονικού που ο Μπορν αρνείται μετ' επιτάσεως και οι φαντασιώσεις με την αδελφή του που δεν έχουν σχέση με την υπόλοιπη ιστορία.

Στο τελευταίο μέρος ο συγγραφέας, εμμονικός με τη σειρά του, συναντά μια Γαλλίδα η οποία είχε ερωτευθεί ως δεκαοχτάρα τον Γουόκερ κατά το πέρασμά του από το Παρίσι. Αυτή του αφηγείται, με τη σειρά της, πώς ξανα συνάντησε τον γερασμένο Μπορν σε μια τρώγλη κάπου στην Καραϊβική για να μάθει ότι ήταν διπλός πράκτορας, είχε βασανίσει κόσμο στην Αλγερία και τώρα θέλει να γράψει και αυτός (!) ένα μυθιστόρημα, για να ομολογήσει μάλιστα ότι είναι ο υπαίτιος για τον θάνατο του πατέρα της.

Paul Auster
ΑΟΡΑΤΟΙ

ΜΤΦ: ΣΠΥΡΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ
ΕΚΔ. ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ 2013, ΣΕΛ. 318,
ΤΙΜΗ: 15,50 ΕΥΡΩ